

Silja Silvennoinen
Marika Savukoski

696/2025 liite: Sivistyslautakunnan lausunto palveluverkkosuunnitelman lisäselvitettävistä skenaarioista

1 Johdanto

Kuopion kaupungin sivistyslautakunta katsoo, että palveluverkon tulee tukea kaupungin strategisia tavoitteita, kuten lasten ja nuorten hyvinvointia, oppimisen tasa-arvoa sekä resurssien vaikuttavaa käyttöä. Lautakunta tunnistaa talouden tasapainon edellyttämät säästötarpeet. Talousnäkökulmasta palveluverkkosuunnitelma on olennainen osa vuosien 2024-2027 talouden tasapainotusohjelman toimeenpanoa. Lautakunta pitää välttämättömänä, että palveluverkkoa arvioidaan kokonaisvaltaisesti ja lasten etua ajatellen.

Sivistyslautakunta korostaa, että lapsen etu ei ole mielipidekysymys, vaan se on arvioitava kussakin ratkaistavassa asiassa kokonaisuutena. Lapsen edun toteutuminen edellyttää, että kaikki palveluverkkoon ja palvelujen järjestämiseen liittyvät ratkaisut perustuvat YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja turvaavat lapsen oikeuden elämään, kehittymiseen ja hyvinvointiin. Kaupungin tulee tarjota jokaiselle lapselle yhdenvertainen mahdollisuus laadukkaaseen kasvatukseen, opetukseen, riittävään tukeen ja osallisuuteen, jotta jokainen voi kehittyä parhaaseensa. Turvallinen ja yhtenäinen kasvun ja opin polku, jossa tarpeettomat nivelvaiheet minimoidaan, edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja mahdollistaa pitkäkestoiset aikuiskontaktit, sosiaaliset suhteet ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet. Lainsäädäntö ja määräykset ohjaavat kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä lapsen edun mukaisesti, vaikka yksittäisten lasten tilanteissa — kuten ryhmän tai luokan koossa, koulumatkassa, saavutettavuudessa tai henkilöstöresursseissa — voi esiintyä vaihtelua hyväksytyjen linjausten puitteissa

2 Lausunnon lähtökohdat ja yleiset perusteet

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkoston suunnittelussa ja päätöksissä toteutetaan seuraavia periaatteita:

- Varhaiskasvatuksen palvelut ja perusopetus ovat asukaslähtöistä, hyvin saavutettua lähipalvelua koko kaupungin alueella.
- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkko tukee kaupunkilähiöiden ja maaseutualueiden kehittymispotentiaalia.
- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä muita kuntalaisten tarvitsemia palveluja kootaan samaan kiinteistökokonaisuuteen.

- Talouden tasapainotusohjelman yhteydessä päätetyt linjaukset peruskoulujen vähimmäiskoosta ja lakkauttamisprosessin käynnistämisen raja-arvoista ovat pohjana lautakunnan lausunnolle. (Kv. 20.5.2024)
- Kaupunginvaltuuston yläkouluverkostopäätös 12.6.2023 on pohjana yläkouluverkostoa koskevaan lausuntoon.
- Kuntalaisten arkielämän sujuvuutta edistävä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkosto luovat perustaa lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle.

2.1 Varhaiskasvatus

Selvitetään skenaario, jossa Muuruveden päiväkoti säilyy palveluverkossa ja toteutetaan investointi päiväkotikiinteistön jatkumiseksi, vaikka koulurakennus purettaisiin.

Päiväkodin jatkaessa toimintaansa palvelu toteutuu lähipalveluna ja saavutettavuus on hyvä, sillä suurin osa päiväkodin lapsista asuu Muuruveden koulun oppilaaksiottoalueella, joten päiväkoti on lähellä perheitä. Jos päiväkoti lakkautettaisiin, lasten keskimääräinen matka lähimpään päiväkotiin kasvaisi noin 7,1 kilometristä 12,9 kilometriin. Palvelun kysynnän näkökulmasta päiväkodissa on tulevana vuosina noin 25–30 lasta. Samalla on kuitenkin huomioitava alueen väestökehitys. Muuruveden alueen 0–6-vuotiaiden lasten määrä on ollut laskeva ja ennusteen mukaan lasku jatkuu, mikä voi pitkällä aikavälillä heikentää päiväkodin tarpeellisuutta. Investointien ja kustannusten näkökulmasta päiväkodin säilyttäminen vaatisi merkittäviä investointeja (arvio 260 000–300 000 euroa) rakennusteknisiin muutoksiin ja laajennukseen. Lisäksi tilakustannukset nousisivat noin 31 100 euroa vuodessa, mikä tarkoittaa noin 1 000 euroa per hoidettava lapsi lisää. Muutostöiden ajaksi päiväkodin toiminta jouduttaisiin siirtämään väistöön muualle, mikä aiheuttaa tilapäistä haittaa perheille ja henkilöstölle. Päiväkodin säilyminen ei muuta nykytilannetta kasvatuksellisista tai pedagogisista näkökulmista. Kelpoisen henkilöstön saatavuus on haastavaa, ja jos aukioloaika pysyy laajana, tarvitaan lisäresursseja henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi.

Vehkalammin yksikön osalta tehdään tarkempi selvitys yksikön ennustetusta lapsimäärästä sekä tehdään skenaariot, jossa yksikön toiminta jatkuu, lakkaa tai palvelu alueelle järjestetään (ryhmä)perhepäivähoitona.

1. Yksikön toiminnan jatkaminen

Vehkalammin yksikön jatkaessa toimintaansa varhaiskasvatuspalvelu säilyy lähellä alueen perheitä. Päiväkodin säilyminen ei muuta kasvatuksellista tai pedagogista tilannetta nykyisestä. Huomioitavaa on kuitenkin, että lapsimäärän pienentyessä kustannukset lasta kohden nousevat merkittävästi (arvio syksyllä 2026 jopa 29 400–36 600 €/lapsi/vuosi). Henkilöstön saatavuus on haaste, mikä voi vaikuttaa toiminnan laatuun. Jos alle 3-vuotiaita otetaan hoitoon, tiloihin ja pihaan tarvitaan muutoksia, joiden investointikuluja ei ole tarkkaan arvioitu.

2. Yksikön toiminnan lakkauttaminen

Vehkalammin yksikön lakkautuessa saadaan säästöjä aikaan arviolta noin 152 000 €/vuosi. Henkilöstö voidaan keskittää yksiköihin, joissa on enemmän lapsia, mikä tehostaa resurssien käyttöä. Lakkautus voi myös

vahvistaa muiden alueen päiväkotien (esim. Melalahti, Vehmersalmi) toimintaa ja säilymistä. Yksikön lakkautumisen myötä paikallinen palvelu loppuu Vehkalammin alueelta. Lähin päiväkotiki Melalahdessa on 11 km päässä.

3. Palvelun tarjoaminen ryhmäperhepäivähoitona tai perhepäivähoitona

Ryhmäperhepäivähoidossa palvelu säilyisi Vehkalammin nykyisissä tiloissa, jolloin palvelun saavutettavuus pysyy ennallaan. Ryhmäperhepäivähoidossa henkilöstössä ei ole varhaiskasvatuksen opettajaa eikä esiopetusta voida järjestää. Ryhmäperhepäivähoidon kustannukset ovat lähes yhtä korkeat kuin yksikön jatkaessa toimintaansa (32 600 €/lapsi/vuosi). Aukioloaikoja joudutaan mahdollisesti rajoittamaan tai varaamaan lisäresursseja.

Perhepäivähoidossa kustannukset ovat selvästi matalammat (9 750 €/lapsi/vuosi neljälle lapselle). Huomioitavaa kuitenkin on, että perhepäivähoidon saavutettavuus riippuu hoitajan kodin sijainnista. Lasten varahoito järjestetään hoitajien vapaiden aikana esim. lähimmässä päiväkodissa.

Alakoulut

2.2 Särkiniemen koulu

Selvitetään vaihtoehto, jossa Särkiniemeen rakennetaan uusi päiväkodin ja koulun sisältävä monitoimitalo.

On selvitetty kaksi skenaariota. Monitoimitalomalli, joka on käytössä useissa yksiköissä, tukee varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen jatkumoa

Skenaario 1: 140 oppilaan koulu (1-sarjainen) + 1 esiopetusryhmä + 6 päiväkotiryhmää

Skenaario 1 on investointikustannuksiltaan toista vaihtoehtoa edullisempi, n. 14,85 M€. Sen myötä tilatehokkuus Jynkän koulussa paranisi, kun Jynkkä saisi oppilaita ja sen väljyys vähenisi. Skenaario 1:n hyötynä olisi myös lyhyet koulumatkat Särkiniemen alueen lapsille.

Skenaario 1:n myötä Särkiniemeen rakentuisi hyvin pieni koulu, jossa kutakin ikäluokkaa kohti olisi vain yksi luokka. Tämä tuottaisi oppilaille vähäiset mahdollisuudet valinnaisiin ja taito- ja taideaineisiin, vähäiset resurssit oppilaskohtaiseen tukeen, erityisluokkaopetusta ei voitaisi järjestää omassa talossa ja opiskeluhuollon palvelut olisivat melko harvoin saatavilla. Opettajien vertaistuki ja yhteistyö jäisi vähäiseksi ja osaamisriskit henkilöstön vaihtuessa olisivat suuret.

Skenaario 1 vaatisi oppilaaksiottoalueen muutoksen, kun Särkilahden alueen lapset olisi ohjattava Jynkkään. Se lisäisi perusopetuksen käyttökustannuksia merkittävästi, eivätkä kustannukset olisi katettavissa toimialan sisältä. Tilakustannus per oppilas muodostuisi korkeaksi: 6 500 €/v (kasvua 53 %). Ratkaisun myötä alueelle jää ylikapasiteettia muissa kouluissa (Neulamäki, Haapaniemi) jos täydennysrakentaminen ei toteudu.

Skenaario 2: 180–200 oppilaan koulu (1,5-sarjainen) + 2 esiopetusryhmää + 6 päiväkotiryhmää

Skenaario 2:n vaihtoehto tarkoittaisi laajempaa ja pedagogisesti joustavampaa koulukokoa kuin skenaariossa 1, sillä koulussa olisi enemmän opettajia ja vertaistukea sekä mahdollisuuksia eri tapoihin järjestää opetus.

Oppilaat koko Särkiniemi–Särkilahden alueelta kävisivät samaa koulua, jolloin palvelurakenne olisi selkeämpi. Tässäkään skenaariossa koulumatkat (keskimäärin vain 950 m) eivät aiheuttaisi lisäkuljetuskustannuksia. Koulun oppilaskohtainen tilakustannus olisi pienempi kuin skenaariossa 1: 5 300 €/v (kasvua 24 %), mutta kustannus nousisi naapurikouluissa väljyyden lisääntyessä.

Haittoina skenaario 2:ssa olisivat korkeammat investointikustannukset n. 17,2 M€. Ratkaisusta aiheutuisi Jynkkään ylikapasiteettia, ja koulu olisi edelleen pienikokoinen. Oppilaiden valinnaisuudet ja taito- ja taideaineiden laajuus olisivat edelleen rajallisia, opiskeluhuollon palvelut harvemmin saatavilla, eikä koululla olisi omaa erityisluokkaopetusta. Skenaario 2:n myötä käyttökustannukset nousevat merkittävästi, eikä nousua pystytä kattamaan perusopetuksen nykyisistä määrärahoista. Ylikapasiteettiriski realisoituisi laajemmalla alueella (Neulamäki, Haapaniemi, Jynkkä) jos täydennysrakentaminen ei toteudu suunnitellusti.

Tiloja uudistettaessa on tärkeää huomioida, että ne toteutetaan muuntojoustavina, jotta aito yhteisopettajuus voi toteutua. Koulumatkat jäisivät alle kolmeen kilometriin, vaikka investointia ei toteutettaisi.

Eteläisen maaseudun ratkaisusta (Vehmasmäki ja Kurkimäki) tehdään tarkempi selvitys (mm. eri vaihtoehtojen kustannukset).

Skenaario 1: Molemmat koulut jatkavat (Vehmasmäki + Kurkimäki)

Skenaario 1:n hyvinä puolina nähdään, että palveluverkko säilyy nykyisenä, mikä tukee lähipalveluiden saavutettavuutta ja kylien elinvoimaa. Ratkaisusta ei myöskään aiheudu muutoksia koulukuljetuksiin, sillä kustannukset ja kuljetusjärjestelyt pysyvät nykytasolla. Kurkimäen uudemmat rakennukset (C ja D) ovat hyväkuntoisia ja vaativat vain normaalia ylläpitoa.

Skenaarion huonoja puolia ovat molempien koulujen vaatimat peruskorjaukset, erityisesti Vehmasmäki (5,2 M€) ja Kurkimäen vanhin rakennus (1,4 M€). Vehmasmäen koululla ei ole tilaa esiopetukselle ja erillinen viipalerakennus nostaa kustannuksia n. 120 000 €/v. Tilakustannukset säilyvät korkeina myös jatkossa kahden erillisen koulukiinteistön takia. Luokkakokoihin liittyen ei synny opetuksellisia tai henkilöstösäästöjä, koska luokkia ei pystytä yhdistämään.

Skenaario 2: Vehmasmäki lakkaa – kaikki Kurkimäen koululle

Skenaarion 2 hyviä puolia ovat, että tilakustannukset pienenevät erityisesti pitkällä aikavälillä, kun ylläpidetään vain yhtä koulukiinteistöä. Lisäksi opetuksen keskittäminen yhteen paikkaan mahdollistaa tehokkaamman tilankäytön, joustavamman ryhmäkokojen ja opetuksen suunnittelun, toiminnallisesti yhtenäisen kouluyhteisön sekä palvelun säilymisen pitkälle tulevaisuuteen. Myös riski tyhjilleen jäävistä tiloista on vähäinen. On selvitetty kaksi vaihtoehtoista laajennusmallia, joista pienempi (6,6 M€) mahdollistaa joustavan yhdistämisen ilman liian suurta investointia. Uudisrakennus tuottaa myös yhtenäisen kasvun polun ja ajanmukaiset opetustilat sekä esiopetukselle että varhaiskasvatukselle.

Huonoina puolina voidaan ajatella kuljetuskustannusten kasvu: lisäys 50 000–80 000 €/v ja kuljetettavien määrän lähes kaksinkertaistuminen (n. 110 oppilasta). Kurkimäen tontti on ahdas laajennukselle, ja varhaiskasvatuksen kiinteistön siirtäminen voi aiheuttaa lisäkustannuksia. Valoharjun–Vitostien risteysalue

kaipaa lisäselvityksiä ja mahdollisia investointeja liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Lisäksi Vehmasmäen koulun lakkauttaminen voi heikentää alueen palveluiden saavutettavuutta ja kyläidentiteettiä.

Juankosken koulut

Muodostetaan Juankosken yhtenäiskoulu niin, että Juantehtaan koulun kiinteistö poistuu käytöstä ja 1-6-luokat siirtyvät Juankosken kouluun.

Juantehtaan ja Juankosken koulujen sekä mahdollisesti Muuruveden koulun yhdistäminen yhtenäiseksi peruskouluksi edistää yhtenäisen toimintakulttuurin luomista, kun koko henkilöstö työskentelee samassa rakennuksessa. Tämä tukee yhteistyötä ja yhteisiä käytäntöjä, mitkä heijastuvat myönteisesti lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiin.

Juantehtaan alakoulun ja Juankosken yläkoulun yhdistämisellä yhtenäiskouluksi ei ole opetussuunnitelman toteuttamisen, opetuksen järjestämisen sekä lasten ja nuorten opiskelun ja oppimisen näkökulmasta merkittäviä vaikutuksia. Koulut toimivat jo suurelta osin yhtenäiskoulun tavoin. Muutos ei vaikuta koulujen saavutettavuuteen ja koulukuljetuksiin. Nykyiset käytännöt ja pedagogiset ratkaisut säilyvät pitkälti ennallaan. Kouluilla on jo yhteinen rehtori, joten hallinnolliset muutokset ovat vähäisiä. Yhtenäiskoulun muodostaminen lisää ainoastaan hallinnollisia kustannuksia hieman rehtorin opetusvelvollisuuden ja huojennusten vuoksi verrattuna erillisiin alakouluun ja yläkouluun.

Yhtenäiskouluksi muuttaminen ei lisää koulun oppilasmäärää. Huolena on alueen yläkouluikäisten oppilaiden määrän ennustettu väheneminen. On merkittävä riski, että yläkoulun toimintaedellytykset heikkenevät, jos oppilasmäärät laskevat ennusteiden mukaisesti. Tulevina vuosina voidaan siis joutua uudelleen tarkastelemaan yläkouluopetuksen järjestämistä Juankosken ja Nilsin alueella.

2.3 Keskeisen kaupunkialueen yläkoulut

Palveluverkkosuunnitelmaan valmistellaan uusi viiden yläkoulun skenaario 5.4., joka sisältää: Tarkemman selvityksen investointien järjestyksestä ja aikataulusta, tarkemmat mitoitukset uudisrakennuskohteiden osalta

Minna Canthin koulun,

Puijonsarven yhtenäiskoulun,

Hatsalan klassillisen yläkoulun ja

Etelä-Kuopion yläkoulun rakentamisen Hiltulanlahteen

selvityksen siitä, onko Von Wrightin koulun oppilaiden yläkoulu keskustassa vai Hiltulanlahdessa.

Lippumäen yläkoulun rakentamisen.

Lippumäen uusi koulu korvaa toteutuessaan Pyörön ja Jynkänlahden yläkoulut.

Tarkastellaan Ylä-Pyörön peruskorjaus ja laajennus vaihtoehtona Lippumäen koulun rakentamiselle.

Tarkastelun tarpeesta käyttää Jynkänlahden yläkoulua tai Neulamäen yläluokkia siirtymäajalla.

Skenaario 5.1 – Hyödyt ja haitat

Skenaariossa 5.1 rakentamisen määrä on maltillinen, sillä uusia kouluja tarvitaan vain kolme, ja lisäksi pyritään hyödyntämään nykyistä Pyörön koulua, joka voidaan tarvittaessa peruskorjata. Tämä linja tukee

kaupungin kestävän kehityksen tavoitteita sekä Green Deal -sopimuksen ja Viksu Kuopio -ohjelman periaatteita, joissa korostetaan olemassa olevien rakennusten saneerausta uudisrakentamisen sijaan. Skenaario tasaa myös yläkoulujen kokoja, koska suurten, yli 10-sarjaisten yksiköiden rakentamista on haluttu välttää. Lisäksi siihen liittyy vähemmän riskejä tonttien kaavoituksessa, sillä toteutus ei ole yhtä riippuvainen vielä kaavoittamattomien alueiden käyttöön saamisesta. Myös syntyvyyden vähenemisestä mahdollisesti aiheutuva koulujen vajaakäyttö jakautuisi useampaan yksikköön, jolloin sen vaikutukset pysyisivät hallittavampina.

Skenaarioon sisältyy kuitenkin myös haittoja. Investointikustannus on noin kolme miljoonaa euroa korkeampi kuin skenaariossa 5.4. Lisäksi kuljetuskustannukset voisivat kasvaa, koska Hiltulanlahden oppilaita jouduttaisiin kuljettamaan Pyörön kouluun. Tämä pidentäisi Hiltulanlahden oppilaiden koulumatkoja ja vähentäisi mahdollisuuksia kulkea kouluun kävellen tai pyörällä.

Skenaario 5.4 – Hyödyt ja haitat

Skenaario 5.4 on investointikustannuksiltaan edullisin vaihtoehto: kokonaissumma on noin 122 miljoonaa euroa, mikä on noin kolme miljoonaa vähemmän kuin skenaariossa 5.1. Ratkaisu mahdollistaa Etelä-Kuopion oppilaille lyhyemmät koulumatkat ja tukee siten kävelyä ja pyöräilyä sekä vähentää kuljetusten tarvetta ja kustannuksia. Mahdollinen vajaakäyttö kohdistuisi todennäköisimmin vain yhteen kouluun, Hiltulanlahteen. Skenaario tuo myös sujuvuusetuja perheille, koska oppilaat voivat jatkaa tutuissa kaveripiireissä omalla lähialueellaan.

Haittapuolena skenaario 5.4 sisältää eniten uudisrakentamista, sillä se edellyttää neljän uuden koulun rakentamista. Tämä on ristiriidassa kaupungin kiertotalous- ja kestävyysohjelmien tavoitteiden kanssa, joissa painotetaan uudisrakentamisen vähentämistä. Lisäksi Pyörön yhtenäiskoulu hajoaisi, ja koulun rooli rajautuisi vain alakouluun, mikä katkaisisi nykyisen eheän koulupolun. Skenaario johtaisi myös erittäin suurten yläkoulujen muodostumiseen keskustaan: Hatsala ja Lippumäki kasvaisivat 12–12,5-sarjaisiksi, mikä on aikaisemmin nähty ei-toivottuna. Keskustan koulujen kuormitus kasvaisi merkittävästi, jopa 22 sarjaan ja olisi epävarmaa, mahtuisivatko oppilaat tiloihin vuoden 2035 jälkeen.

Lippumäen ja Hiltulanlahden koulutontit ovat vielä ilman asemakaavaa, ja niiden ympäristö- ja tilaratkaisut sisältävät merkittäviä toteutusriskejä. Etelä-Kuopion uuden koulun houkuttelevuus on epävarmaa sen etäisyyden vuoksi – noin 10 kilometriä keskustasta – mikä voi johtaa siihen, että oppilaat hakeutuvat silti painotuksiin keskustan kouluihin. Lopuksi skenaario ei tarjoa mahdollisuutta tasata koulukokoja, koska Hiltulanlahden koulua ei voida kasvattaa siirtämällä oppilaita muilta alueilta.

Lisäselvityksen mukaiset toimenpiteet kasvattavat kasvatus- ja opetuspalvelujen kustannuksia, mikä aiheuttaa painetta säästää lapsille ja nuorille tarkoitetusta toiminnasta.

Kuopion kaupunki

PL 228 (Tulliportinkatu 31)

70101 Kuopio

Puhelin: 017 185 044

www.kuopio.fi

Y-tunnus: 0171450-7